

KOVÁCS SÁNDOR IVÁN — KULCSÁR PÉTER
RÉGI MAGYAR ÍRÓK ÉS PRÉDIKÁTOROK
KIADATLAN LEVELEI II. 1968.

KOVÁCS SÁNDOR IVÁN—KULCSÁR PÉTER:

RÉGI MAGYAR ÍRÓK
ÉS PRÉDIKÁTOROK KIADATLAN LEVELEI

II.

Bakai Péter varannai prédikátornak Várday Katához írott négy levelét közöljük alább; ennyi került elő a Nyáryak hagyatékából.¹

A levelek íróját egyháztörténeti szakirodalmunk alig ismeri. Weszprémi István XVIII. századi orvosi életrajz-gyűjteményének egyik jegyzetéből tudjuk, hogy Wittenberg neveltje volt: 1589-ben többek között Ceglédi S. Jánossal együtt iratkozott be az egyetemre.² Zoványi Jenő teológiai lexikonában nem szerepel, de megtaláljuk nevét *Protestáns lelkészek nyugtatványai régi tizedjegyzékek mellett* c. nagyfontosságú közleményében.³ Ennek adatai szerint: 1612. nov. 20-án és 1615. nov. 21-én Varannón felvette a tizedből járó papi illetményt. E szűkös adatokat a levelek életrajzi vonatkozásaival egészíthetjük ki. 1615. nov. 16-án kelt levelében 52 évesnek mondja magát, így 1563-ban kellett születnie. Ugyanitt arra is céloz: „immar nyoltsz egész esztendeje leszen”, hogy Várday Kata egyházi szolgálója „az ket helyben” — ti. Királyhelmeccen és Varannón —, eszerint 1607-ben lépett szolgálatába. Előrehaladott korából és a Varannót korábban birtokló Ecsedi Báthory István buzgó emlegetéséből azonban bizvást következtethetünk arra, hogy már korábban is Varannón teljesített egyházi szolgálatot.

Leveli több szempontból tarthatnak számot az érdeklődésre. Az első szabályszerű receptlevél, Bakai Péter eszerint tehát az orvoslás tudományához is értett. A régiségben ez nem különösség, hisz nem egy híres orvosdoktor — mint pl. Ceglédi S. János — egyben prédikátor is. E Bakai-level a Nyáryak hagyatékának értékes

¹ Előző közleményünk (Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus VII. 1967. 49—51.) óta *XVII. századi magyar nyelvű utazási levelek Boroszlóból, Frankfurtból, Velencéből és Rómából* címmel dolgoztunk fel öt levelet: Sajtó alatt. Ezek közül Janki Törös János (Várday Katához, Boroszló 1623. júl. 10. Nr 10922., Frankfurt 1623. aug. 5. Nr 10921.) és Kisvárdai Eh Mihály (Nyáry Istvánhoz, Róma 1638. jún. 23. Nr 07541.) levelei származnak a Nyáry-anyagból. *Újabb adatok az 1632-es felső-magyarországi népi mozgalmak történetéhez*, valamint *Ceglédi S. János recept-levelei a XVII. század elejéről* c. közleményeink azóta megjelentek: Szabolcs-Szatmári Szemle 1968. 2. sz. 65—74. (Kis-Kaposi István Bedegi Nyáry Istvánhoz, Királyhelmecc 1632. márc. 26., ápr. 5. Nr 7687 a—b.) és *Communicationes ex Bibliotheca Historiae Medicae Hungarica* 42. 1967. 236—242. (Várday Katához, Ecsed 1608. dec. 7.; 1612. ápr. 23., 1613. febr. 20., ápr. 4. Nr 10274—10277.). A teljesség kedvéért megjegyezzük még, hogy *A Bedegi Nyáry familia nyomtató mestere: ifjú Klósz Jakab* címmel (MKSzle 1966. 331—338.) e leveleket közzöltük: Kovásznai B. Imre Telegdy Annához, Szepsi 1623. máj. 31. Nr 09586 a., Pataki Imre Várday Katához, Odera-Frankfurt 1623. aug. 3. Nr 10761., Ifj. Klósz Jakab Satho Istvánhoz, Bártfa 1624. márc. 25. Nr 08526., Gnostius János Telegdy Annához, Varannó 1624. dec. 21. Nr 09527.

² Weszprémi István: *Magyarország és Erdély orvosainak rövid életrajza*. Első rész. Ford. Kővári Aladár. Bp. 1960. 385—387.

³ Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár. Szerk. Zsinka Ferenc. XIII. évf. Bp. 1928. 139.

orvostörténeti anyagát egészíti ki, amiből eddig Ceglédi leveleit adtuk közre.⁴ 1615. nov. 16-án kelt második levele mindegyiknél nagyobb igénnyel készült, tárgyi gazdagságával is ez a legértékesebb. A hétköznapi kérdést — hogy ti. patronája engedélyezzen neki egy házvásárlást — stílusban is emelkedett, hosszú erkölcsi-teológiai fejtegetés előzi meg az adakozásról. A biblián kívül Arisztotelész etikájára s „bölcz Ethicusoc”-ra is hivatkozik, és közeli valóságos példaként Varannó előző urát említi: Ecsedi Báthory Istvánt, akihez Várday Katát és a Nyáryakatszoros kapcsolat fűzte.⁵ Nagyon érdekes, hogy Szepsi Csombor Mártonnak a Nyáryak megrendelésére készülő erkölcstanító könyvecskéjében, az 1623-ban kiadott *Udvari scholá*-ban is feltaláljuk Báthory István nevét — s épp úgy, mint varannai prédikátor-elődjénél, az adakozás exemplumaként. *Az te javaidból mértékletes adakozó légy*, — mondja a XII. intés, ahol egyéb példák között ezt olvassuk: „Az Istenben bóldoghul ki mult idvözült Bathori Istvánról mikor feletkeznek el az ő iámbor szölgai, kiket életében némellyket pénz, némellyket faluval, némellyket szép drágha öltözettel, némellyket szép tisztel látogatot volt megh? soha nem leszen el feleytésben adakozása miatt.”⁶ Bakai szóban forgó levele záradékul a varannai protestáns templom lehetséges elfoglalására céloz, 1616. dec. 13-án pedig már arról tudósítja Várday Katát, hogy a barátok Homonnai Drugeth György udvarából megfenyegették, a pápista udvarbíró fegyveresei pedig feltörték a tornyot, aranyos misére harangoztatnak, s karácsonyra kilátásba helyezték a szentegyház végleges elvételét. Erre valóban sor is került; a későbbi eseményekről több, Várday Katához címzett levél tartalmaz érdekes adatokat.⁷ Az ügyet az 1619. szept. 11-én megnyílt pozsonyi országgyűlés is tárgyalta, ahol „Az helvetiai Confession levő magyarországbeli eklézsiáknak tanítóinak” beadványa egyeb elfoglalt templomokkal együtt a varannai visszaadatását is követte. Ez — Szepsi Lackó Máté egykorú krónikája szerint — „a nemes országnak három statusi” által „articulusba irattatott”.⁸ Mivel 1620 őszén már Szepsi Csombor Márton volt Varannó magyar prédikátora, a templom nyilván visszakerült a protestánsokhoz. S valószínű, hogy ekkorra máshová távozott onnan Bakai Péter is, avagy pedig már kimúltott ebből a világból.

⁴ A levelezés egyéb orvostörténeti vonatkozású darabjai: Ecsedi Báthory István Várday Katához, Ecsed 1598. nov. 12., 14., dec. 22. Nr 10207, 10209, 10205.; Doctor Martinus Hirundo Várday Katához, Munkács 1920. márc. 25. Nr 10538.; Telegdy Anna Várday Katához, Kassa 1622. márc. 22. Nr 10867.; Spielenberger Sámuel medicinae doctor Telegdy Annához, Lőcse 1633. okt. 2. Nr 09773.

⁵ Lásd erről a bevezető tanulmányt a Szepsi Csombor Márton *Összes művei* c. kritikai kiadás élen. Sajtó alá rendezte Kovács Sándor Iván és Kulcsár Péter. Bp. 1968. Régi Magyar Prózái Emlékek I. 64—65.

⁶ Uo. 354.

⁷ Szögedi Jánosné, Sárospatak 1617. aug. 7. Nr 10505.; Homonnai Drugeth György, 1618. aug. 14. Nr 10505.; Thurzó Imréc, Bicsé 1618. okt. 10. Nr 10937. Részben ezekhez az eseményekhez kapcsolódott bizonyos Dániel és János papok, a varannai magyar, illetve szlovák templom prédikátorainak vizsgálta. Az erről szóló levelek Várday Katához: Homonnai Drugeth Györgyné Nádasdy Katától, Varannó 1617. márc. 13. Nr 10627.; Bánai Jánostól, Varannó 1617. máj. 29. Nr 10181.

⁸ A Szepsi Lackó megőrizte szöveget ld. Erdélyi Történelmi Adatok. Kiad. Mikó Imre. III. köt. Kolozsvár 1858. 239—240, 241. Húsz évvel később Varannón hasonló események történtek: 1639-ben Homonnai János és Eszterházy Dániel katolikus udvarnépe követelte magának a varannai „felső templomot”. Vö. Zoványi Jenő: *Miskolczi Csulyak István zempléni ref. esperes (1629—1645.) egyházlátogatási jegyzőkönyvei*. Történelmi Tár 1906. 306—307. S el is vették a pápisták újra, mert 1640. febr. 7-én Csulyak István már az elvétel ellen tiltakozott a zempléni megyegyűlésen. Vö. RMKT XVII. 2. 315.

Négy levele így hangzik:

1.

Bakai Péter levele Várdy Katához. Királyhelmec, 1608. okt. 20. Nr 08010.

Az Keresztyeneknec Kegyelmes orvossa az Szent Jehova Isten keonyeorwlyon Aszszonyom az Nagsagod szerelmes Magzatin es gyogyicza meg eo feolsege eo Nagsagokat.

Amen az WR Jesus Christusban

Nagsagos Aszszonyom az Nagsagod melto es szwngseges paranczyolattya szerint im kwltem valami port negitszere valot, az az negy embernek valot vgy hogy ha egytszer nē hasznalna, maszoris eo Nagsagoknac meg kely adni. Azert az egyic Aszonyōnac ennec az pornac negyed reszit kel adni masiknac harmadic reszit, vgy hogy az ket resze maszorra maradgyon ha kellyetic. Ezer embert Nagsagos Aszszonyō, magamot, hazam nepit sokszor gyogyitottā meg ezzel az porral. Bizonyos orvosaghis Isten aldasa altal ha seresbwl⁹ nem leoli az hideg leles az embert. Így kely elni velye: mikor az hideg leles el leoli eo Nagsagokat akor egyiknekis egyic reszit, masiknakis masic reszit, az eleott seorpenyoczkebē negyed reszre osztvan, tiszta kalanban fa kalanban kely teolteni, arra ereos etszetet, az port kevergetni kely az keős hegijvel. Az por peoseog es mind addig sē kely oda adni, meglen az peosgestul meg szwnic. Osztan eczetestul porostul igyak meg. Ha felyeo¹⁰ hogy vissza adnac, ottan Aszonyō etszetes ruhaczkat vigyek orok ala. Az utan hogy meg iszak, Nagsagod takartassa iol be eoket, de innyok arra ne adasson Nagsagod. Es Isten aldasa altal hasznal. Itelem, hogy nē nehezseg, hanem syncope¹¹ essic az egyic leany Aszszōra, az nagy nehez hideg lelesnec mergitil. Mind az altal basa rosanac az gyeokeriben es szemibē nē art nyakara keotni. Avagy gywreott, az melybē igaz smaragd kw vagyon: Avagy alces¹² keormeo gywreott. Az Vr Isten szent Fia kedviert keonyeorwlyō eo Nagsakogon, reghi io egessegeket meg advan, es Nagsagodatis egessegeckel meg eorvendezetteten.

Datum Helmszini ex oppido V[est]rae Magnificentiae Anno redemti orbis 1608 Octobris. 20 die D.

P-S. Nagsagod tellyességgel az bor italtul mig megh gyogyulnac el foghja, mert az bor ital gywlasztya es eoregbiti az hideg lelest: hanē feot vizzel ellyenec. etc.

*Nagsagodnac alazatos
egyhazi szolgaja Bakaj
Peter.*

Kivül: Az Tekintetes, Nagsagos Nyari Pal de Bédég, bodog emlekezetteo Vrunknac, Istenfeleo Eozveginec az Nagsagos Vardai Kata Aszonnac, nekem minden koron Isten szerint valo Patrona Aszszonyonnac adassek Kis Vardaj Varban.

2.

Bakai Péter levele Várdy Katához. Varannó, 1615. nov. 16. Nr 08011.

Alazatos szolgatimnac es imadsagimnac ayanlása utan, kevanoc Nagsagōdnac az Fölseges Mindenhato WR Istentől, az Jesus Chr̄s altal, kevangi szerent mennyei

⁹ A sérés jelentése a régiségben: ,sérülés, fájdalom'. Vö. NytSz II. 1545.

¹⁰ félyō olvasd: félō.

¹¹ ájulás

¹² „Az alces egy számárszabású vadállat...”: jávorszarvas — olvassuk Apácai Csere János Magyar Encyclopaediá-jában. Kiad. Bán Imre. Bp. 1959. 238.

es földi közbe szakasztatlan ayandekokat, szent lelec ayandekinac bösegit, jo egesseges, hoszsu ideiglen valo szerentses es bodog alapatott, mind az Nagsagod szerelmessivel egyetemben, meg adatatni.

Nagsagos es Kegyes indulattó Patrona Aszszonyom helyes minden tisztesseses es szükseges bö adakozók felöl amaz bölcz Ethicussoc mondasa: Omne bonum est communicativum Sui. Minden io magat közlendö. Meg alhate ez? Felötte igen meg-alhat sok keppen. Mert az Isten jo: sött leg föb jo. Ime hat Angyalokkal, embereckel, lathato es lathatatlan teremtet allatival közli minden javait, annira hogy az ö egyetlen egy szerelmes Fiat sem tarthatta meg e vilagtol. Hol pedig ö Szent Fölseginec mennyen es Földön s-minden helyekben az szantalan sok szörö javaj, az kiket mindeneknec ki osztott? Az Jesus Chrüsis jo leven, kickel nem közli az ö üdvösseges halalanac aldozattyanc javait s-eremit? Az szent lelekis jo, szeles e vilagö mellic hueckel nē közli az ö vigasztalait? Jo az Teremtet Nap, es azért szeles e vilaggal közli az ö vilagos-sagat. Tenger az ö vizeit, Föld az ö gyümölczöit. Angyaloc az ö io szolgálattyokat. Czaszaroc, Kiralyok, Fö Vrak, Aszszonyok, Fö emberek valacic iok voltak s-mostis iok: de Istentöl vöit marhajokat egyekeketis [!] közlöttec s-mostis az jok közlic. Es azért az Bölcz Aristoteles mondasa szerint Ethic[orum] lib[er] 4.: Gratia et laus dantes no[n] accipienter séquitur, az diczeret es az felmagasztalas az adokat es nē az zevöket követi. Azert vagyon io hirek nevek ez szeles eghnec ki terjesztetett satora alatt lakozok között.

Illyen volt Országunkban nagy sokac között, az bodog emlekezettö az Nagsagos Nyir Bathori Istvan Vram, az kinec io voltanc s-bö adakozasanac jo hire neve mindē fele el hatott volt. Nagsagod ennec az feneseges Familianac (mellyet hogy az Wr Istē mind öröcke meg tartson, kerem ö felseget az Jesus Chrüs által szivem szerint mindē imadsagimban!) igaz s-törvény: sött természet szerint valo maradeka. Miert irom ezeket, rövideden magamot meg magyarazom Nagsagos Aszszonyom. Ketség nélkül, ö nagy Istenere felelemmel meg ekesitettet Nagsagos Aszszonyom s-Patronam, olvastá Nagsagod az moises Propheta irasiban, hogy az Wr Isten még ackor, [mellette a margón: Deut. 32. v. 8.] mikor az el széléit Adam Fiait e vilagra boczatta, mindenek-nec bizonyos helt assignalvan, hogy ö fölsege az Chanaan földit, az Sidoknac örökseg szerint rendelte volt: noha bizonyos es igaz okokert sok szaz esztendeig nem adta volt az nekiek: Igy Nagsagos Aszszonyom, hiszszem, hogy az Wr Isten maradekimmal egyetemben rendelt ennekemis valahol celat: de azt ennekem 52 esztendeig még megnem adta s-ki nem mutatta, hol, mitsoda helyen? S-ki által? Maga ez kivülis bizonyosson hiszszem, hogy ö fölsege meg adgya. Mert ha Rokaknac lyukakat: vadaknac barlangokat: madaraknac fészkeket, hangyaknac bolyt, egyéb csuszó maszó allatoknac földbē boltoczkakat s-minden embereknec az földet, engemetis mödö ö Fölsege azok közzül ki nē rekeszt hazam nepivel egyetemben: Ha pediglen azt nem ernemis, amaz szep beszedel vigasztalom magamot: Az kinec e vilag nem szalasa: annac menyország hazaja. De mint hogy nem egyszer s-mind löttünk e vilagra: sem azon egy állapotra allatattunk benne, az ö böltsege szerent, celakat ad azoknac, kiket ideig e vilagon meg hagy. Ehez kepest immar szinten vensegemnec (mert az előtt attöl az Egyhazi es Isteni felelmem tiltott) idejn, valamelly haznac meg szörzesibē, futatvā gondolatimat, mellic WR, avagy Aszszonyallait tetszenenec az elő Istennek ennekem es az en maradekinnac szalast adni. Az bizodalomnac pedig lelke egyedül arra inditott engemet, Kegyes Patrona Aszszonyom, hogy nagsagodnac supplicallyak.¹³ holot immar nioltsz egész esztendeje leszen hogy Istennek kegyelmesegiböl es Nagsagodnakis hozzam valo jo kedveböl nagsagodnac Egyhazi szolgaja vagyok az ket helyben. Az olta fogva nemis

¹³ Szenci Molnár Albert szótárával fordítva: alázatosan könyörögjek.

kevankoztam ki az Nagsagod Patrociniumjaból. Annac okaert Isten vtan kihez bizhatnā inkab mint Nagsagodhoz? Ez elöt az Istenben el alut Bathori Istvan Vrunck allatt tudos, kedves emberek s-Tanitoc, ha csak harom negy esztendeig de szolgaltanak ioszagabā, es ha masuva nem mentek, hanem kertire meg maradtak, avagy ayādekön, avagy pedig mas iobagyatul pinzeken meg vött hazat meg szabadositotta kaptalanban. Olly irgalmas Patronus Vra volt ö Nagsaga az szegeny Egyhazi rēdnecc, az töb Rendek között. Immaran pedig az öt Eszes Szüzeckel Chrūs Jesus elejebbe költözött Vruncknac¹⁴ Nagsagod, természet szerint valo öröckösse s-igaz Attya fia. Annac okaert ioszagos czelekedetibenis hiszszuk es remenlyuk nagsagodat öröckösnecc lenni. Annac okaert az töb alazatos es hiuseges szolgálai között Isten vtan Nagsagod vessse kegyes szereit en reamis az en maradekimmal egyetembē. Nem kerek ingyent: sem olly dolgot, az melly nagsagodnac karara következnecc, hanem Helmszē nagsagod ioszagaban, pinzemen mastol olly hazat, az kinecc szabadsaganac meg tartasa es meg erősítése, (mind jure haereditatis mind vicinit[*a*]tis,¹⁵ es azertis mindeneknecc elötte Nagsagodat akartam felöle meg keresni, nagsagod böczületit meg advan) nagsagodat illeti, azon Nagsagodvan [!] alazatosson es bizodalmosson könyorogven, hogy nagsagod Istenhez valo jo indulattyaból es hozzam valo io akarattyabólis, olly kegyelmessen czelekedgyek velem, mint az üdvözült Vrunck az bodog emlekezettö Bathori Istvá Vram czelekedet vala azzal az hazal, az ki annac elötte az arat le tevē, az Attyanac Kallaj Mihaly nac akorbéli Helmszē Praedicator nac, az kinecc en a Fiatól az Nagsagod engedelmből meg akarom venni, személye szerint minden szabadsagaval egyetemben leleszi captalonban be vallotta vala: es az vtanis Fianac Kallaj Andras deak nac Keresztesnel taborbā levē, vjjobbā meg vjittotta vala. Az az, az mint en hozza tenek félegseges arat saját pinzemel meg adā az Andras deak nac, nagsagod szabadsagat az keppē ki vallana Captalanbā, mint az Bathori Istvan Vrá ö nagsaga, nevemre es maradekimra azt forditvan, az mint ez nilvan meg tetszic Andras deak igassagaból. Kiert az mennecc Földnecc aldot Istenere, aldgya meg Nagsagodat öröcke, minden szerelmes maradekival egyetemben. Amen az Wr Jesus Chrūsban. Ez elötis az ā haz, az mint meg iram Kallaj Mihaly praedicatorre es az ö maradekije volt, mostis Nagsagod nac. Kegyelmes akuratytyából meg szolgálnā, szállanna praedicatorra es az ö maradekira. Ebben valo kedveskedesit Nagsagos Aszszonyom, es io valaszt varvan mennel hamarab lehet, Nagsagodat ayanlom az elö Istennecc az ö oltalmanac es öröc vigasztalasanac, mind az Nagsagod szerelmesivel egyetembē es Vdvaraval! En magamis személyē szerint Nagsagodat enni esztendök vtan meg latogattam volna, de mindē nap az Strasan kely allanunk az ostromlo Baratoc es Lengyel Papistac ellen. Nem tudom nagsagos Aszszonyom mint leszē dolgunk, ha az Isten es Istē vtan Nagsagod altal batorsagosocka nem tetette. Ha nagsagtokis Isten altal oltalmaz, nem art az alazatos Juhok nac az havas Eördög.¹⁶ Költ Varanon Anno D[omi]ni 1615. XBRIS 16. D.

*Varanai lelki Tanito
Bakkai Peter Nagsagod nac
alazatos Egyhazi szolgaja
es Caplanya.*

¹⁴ Az öt eszes szüzek a bibliában szerepelnek: Mt. 25. 1—13. Példázatuk elterjedt motívuma a képzőművészetnek is; ábrázolásuk már a katakombákban fellelhető.

¹⁵ örökség jogán; a szomszédság jogán.

¹⁶ A havas Eördög kifejezés különösnek tetszik; talán valami szólás lehet (a fekete ördög fehérre festi magát?), vagy pedig elírás ravas (ravasz) helyett.

Kivül: Az Tekintetes, Zazlos es Nagsagos bodog emlekezettö Nyari Pal Vrunknac de Bedeg, meg hagyatott keserves: de az Nagy Istenben bizo Eozvegy Tarsanac, Vardai Katta Aszszonnac, ennekem minden koron kegyes es bizodalmas Nagsagos Patrona Aszszonyomnac, adassek kis Vardai Varban.

3.

Bakai Péter levele Várdaj Katához. Varannó, 1616. okt. 5. Nr 10174.

Alazatos Szolgalatomnac es imadsagimnac ayanlása vtan, kevanoc az Attya Vr Istentöl az Jesus Chrs által Nagsagodnac egesseges, bekessese es jo szerentes hoszszu napokat, Szent Leleknec jelen valo vigasztalasaival egyetemben.

Nagsagos Aszszonyom, noha módóm lött volna szükseges s-el multhatatlan dolgaimról Nagsagoddal valo beszélgetesemben: mind az által tudvan s-latvan az Nagsagod nagy keserösegit es soc dolgait, irasomra halasztottam. Nagsagod rea emlekezhetic, ez elöttis levelem által meg talaltam vala nagsagodat, hogy nagsagod ioszagaban nevezett szerint Helmetszen, nagsagod kegyes engedelmiböl, mint hogy nagsagod Isten engedelmiböl, kijert legyö ö fölseginec hala, abban természet szerint valo örökös Vri Aszszony, engedne egy hazat vennö, az en maradekimnak szükseges meg maradasokert, magamatis pediglö holtom napiaig nö tudom mire jutatt az io Isten. Achor nagsagod halasztotta vala böczületes levelibö ide fel jovesere, hogy ackor nagsagod szol beszél velö felöle. Az el mult.

Mostis nagsagodat Isten vtan, nagy biztomban talaltam meg ez levelemben, azon kerven nagy alazatosan, nagsagod engedne meg, had vennö meg Baboni Janos püsztä hazat, ha Baboni Marton Vrammal meg alkhatnam az ara felöl. Kiért az mennec Földnec. Vra Istene aldgya meg nagsagodat. Enis pedig tellyes eletembö alazatos szolgalatomat ayanlö nagsagodnac hivatalom es rendem szerint. Nagsagodtól kedvesh valaszt varok, mint kegyes Patrona Aszszonyomtól. Az Vr Isten eltesse, aldgya, tartsa meg Nagsagodat sokaig szent nevinec dítseretire, az ö meg nyomorodat Annya szentegyhazanac ez darab földön vigasztalasa s-eppuletire, mi nekunkis elö menetelünkre, mind az nagsagod szerelmessivel egyetemben. Amen az Vr Jesus Chrüsban.

Költ Varanon Anno D[omi]ni 1616. VIIIBRIS 5. diö

Nagsagodnac alazatos Egyha zi szolgaja Bakkaj Peter.

Kivül: Ez level adassek az Nagsagos, Tekintetes Zazlos WR, az Nehaj bodog emlekezettö Nyari Pal Vrñk de Bedeg, meg hagyatot Keserves Özvegyenec: de Istenben bizonac, az nagsagos Vardaj Katta Aszszonnac, ennekem es sok Ecclianac hiwseges Patronajanak, s-Kegyes Aszszonyomnac, Kis Vardaj Varban.

4.

Bakai Péter levele Várdaj Katához. Királyhelmece, 1616. dec. 13. Nr 10174/a.

Alazatos szolgalatomnac es imadsagimnac ayanlása vtan, lasa az Jehova Isten, az Vr Jesus Chrüsban öröcke valo aldasival Nagsagodat es Nagsagod edesdeit.

Nagsagos Aszszonyom es az nagy Isteni felelemmel meg ekesitet Patrona Aszszonyom, az Baratoc Homonnaj Vram ö Nagsaga Vdvaraböl sokszor ream uzengetben es az Harangukat aranyas missere, hogy harāgozanac első Advent Vasarnaptöl fogva karacsonic [!] haynalba Magyar templomunknac tornyaban: de mikorö sem en, sem az varasbeli keresztyenec meg nö engedtuk volna, eféli vtan az Papista vdvarbiro vram (az mint hallyuk) darabantockal, lakatossal fel törtéc tornyunkat, lakatyat

meg nitottak szivet kitöruē, az olta fogva mindē haynalban erössen harangoznac, aranyas missere. Senki pedig nekie nē mer szolni, fogatkoznac, hogy Karacsonra az Templomotis el veszie. Kerem annac okaert Nagsagodat, az Vrral ö Nagsagaval, Cziczeri Ambrus¹⁷ Vrammal etc. az egy egyenlö hatalmas Istenert es az Jesus Chrüsert, Nagsagod viselie ezennel papistasagban halando Ecclesiankanknac [!] gondgyat, legyē nagsagod oltalommal Kiert az Menec földnec Vra Istene, Nagsagodat eoröckē aldgya, az Nagsagod szerelmessivel egyetemben. Amen az Vr J. Chrüsba. Költ Nagsagod Varasaban Helmszen az 1616 esztédonec vegibē az az XBRIS. 13 napjan.

Nagsagodnac' alaza
tos Caplanya, Bakaj
Peter, Varanaj Prae
dicator manu
sua

Kivül: Az nagy Jehova Istennec felelmivel, ösmeretivel meg ekesitetet Tekintetes es Nagsagos Aszszonnac az Jesus Chrüs Ecclesiajanac ez darab földön hiwseges Patronajanac, nekemis Kegyes Aszszonyomnac, Vardaj Katta Aszszonnac adassek Kis Vardaj Varban.

¹⁷ A Nyáryak tisztartó deákja. A levelezésanyag számos tudósítását őrzi.

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS
(SECTIO PHILOLOGICA)

Nyelv és irodalom. I. 1955.

Nyelv és irodalom. II. 1956.

Irodalom. I. 1958.

Irodalom. II. 1959.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus I. (1960—1961) 1961.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus II. 1962.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus III. 1963.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus IV. 1964.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus V. 1965.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus VI. 1966.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus VII. 1967.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus VIII. 1968.

IRODALOMTÖRTÉNETI DOLGOZATOK

KIADJA

A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI INTÉZETE

1. *Halász Előd*: Vörösmarty és Toldy. 1956.
2. *Pósa Péter*: Babits Mihály: „Kártyavár”. 1956.
3. *Halász Előd*: Bevezetés a Faust II. részéhez. 1956.
4. *Juhász Gyula* elfelejtett Anna-versei. 1956.
5. *Vág Sándor*: A „La Hongrie Républicaine” és Juhász Gyula. 1956.
6. *Berczik Árpád*: Raimund pályakezdeése hazánkban. 1958.
7. *Keserű Bálint*: Adalékok Rimay és a Báthoriak kapcsolatához. 1958.
8. *Kovács Sándor*: Szepsi Csombor Márton prózastílusához. 1958.
9. *Kordé Imre*: Néhány adat Csokonai „Kultúra”-jának keletkezéséhez. 1958.
10. *Kálmán László*: Molnár György a realista színjátszás előfutára. 1958.
11. *Nacsády József*: A szegedi parasztnovella keletkezése. 1958.
12. *Kiss Lajos*: Simon István költészete. 1958.
13. *Ilia Mihály*: A Holnap születése. 1959.
14. *Péter László*: Juhász Gyula és a „fekete báró”. 1959.
15. *Nacsády József*: Két kirándulás. 1959.
16. *Kovács Sándor Iván*: Európai humanista hagyomány szerepe Szepsi Csombor Márton írói fejlődésében. Csombor és Bonifacio. 1960.
17. *Kiss Lajos*: A művészi tükrözés kérdéséhez. 1961.
18. *Kiss Lajos*: Mégegyszer a művészi tükrözésről. 1961.
19. *Nacsády József*: Jókai műveinek lengyel alakjai. 1961.
20. *Kiss Lajos*: Modernizmus, formakultúra, korszerűség. 1961.
21. *Kovács Sándor Iván*: Rimay János és Érsek András. 1961.
22. *Bíró Ferenc*: Egy XIX. század eleji kódex Csokonainak tulajdonított versei. 1961.
23. *Kordé Imre*: A XVII. századi Szeged és folklorisztikus elemek az Etelkában. 1961.
24. *Nagy Géza*: Adalék Vörösmarty 48-as szerepléséhez. 1961.
25. *Péter László*: Juhász Gyula „újságírói sikere”. 1961.
26. *Ilia Mihály*: A Nyugat és a Holnap. 1961.
27. *Krajkó András*: Juhász Gyula és az első világháború. 1961.
28. *Bíró Ferenc*: A Mindenes Gyűjtemény (1789—1792) szerkesztőjének nyelv- és irodalomszemléletéhez. 1962.
29. *Nacsády József*: Jókai „Delejországi”-áról. 1962.
30. *Juhász Antal*: Thury Zoltán a Szegedi Naplónál. 1962.
31. *Ilia Mihály*: Juhász Gyula költészetének motívumairól 1908—1911 között. 1962.
32. *Krajkó András*: Piros pecséttel nyílik a titok. 1962.
33. *Szabolcsi Gábor*: József Attila expresszionizmusának kérdéséhez. 1962.
34. *Keserű Bálint*: Epiktétosz magyarul — a XVIII. század elején. 1963.
35. *Vörös László*: Az „új hit” motívum tartalma Juhász Gyulánál. 1963.
36. *Kovács Sándor Iván*: A „Fórum” szerepe felszabadulás utáni irodalmunk történetében. 1964.
37. *Krajkó András*: A „keresztény kurzus” művelődéspolitikájáról. 1964.
38. *Csetri Lajos*: A stílus fogalmi és a korstílusok problematikája. 1965.
39. *Ilia Mihály*: Hatvány Lajos folyóirata: az Esztendő. 1965.
40. *Scheiber Sándor—Zoldos Jenő*: Ady Endre levelei Révész Bélához. 1965.
41. *Tamás Attila*: Vajda János Alfréd regénye c. műve és a magyar romantika néhány problémája. 1965.
42. *Keserű Bálint*: A magyar protestáns-polgári későhumanizmus néhány problémája. 1966.
43. *Kovács Sándor Iván*: Dante neve százötven év magyar irodalmában. 1966.
44. *Ilia Mihály*: Egy vers értelmezésének lehetőségei (Ady Endre: Az ős Kaján). 1966.
45. *Vörös László*: Illyés Gyula lírájának realizmusa. 1967.
46. *Csukás István*: Ján Smrek Petőfi-fordításairól. 1967.
47. *Nacsády József*: Jókai és a népiesség az 1850-es években. 1967.
48. *Kovács S. I.—Kulesár P.*: Régi magyar írók és prédikátorok kiadatlan levelei. I. 1967.
49. *Keserű Bálint*: Ujfalvi Imre és a magyar későreneszánsz. 1968.
50. *Horváth Károly*: A magyar felvilágosult klasszicista dráma a műfaj kelet-európai fejlődésében. 1968.
51. *Ilia Mihály*: Juhász Gyula Tömörkény-kultusza. 1968.
52. *Tamás Attila*: József Attila költészetével rokon sajtóságok Radnóti Miklós lírájában. 1968.
53. *Kovács Sándor Iván—Kulesár Péter*: Régi magyar írók és prédikátorok kiadatlan levelei. II. 1968.